

Tijden van schaarste?

Na (lange) tijden van overvloed lijkt nu het tijdperk van schaarste toch echt aan te breken. Overal in Nederland hebben we te maken met schaarste van personeel, grondstoffen, ruimte en zorg. Dat heeft vooral te maken met de dubbele vergrijzing waar al jarenlang voor wordt gewaarschuwd. Er zijn relatief veel ouderen in verhouding tot het aantal mensen dat kan werken. Tel daarbij op de naweën van de coronacrisis plus conflicten elders in de wereld en je ziet al vrij snel dat we de aankomende tijd – met de verkiezingen in het verschiet – voor lastige keuzes komen te staan.

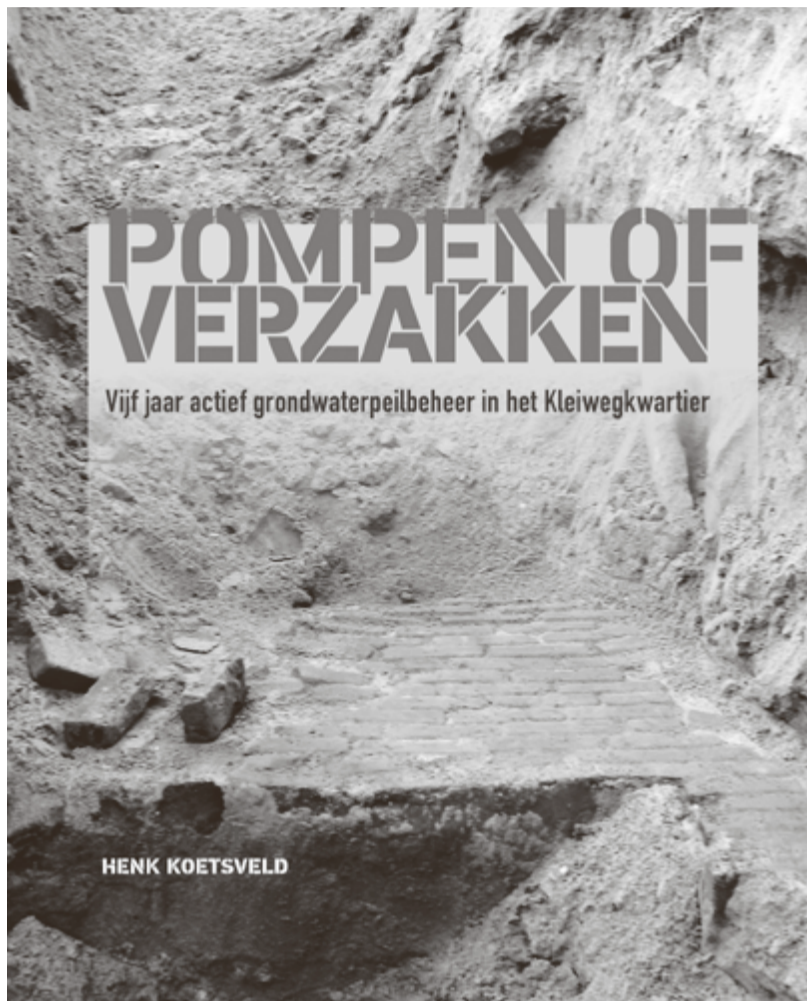
De woningtekorten zijn schrijnend, de prijzen zo hoog, dat de stad niet meer vanzelfsprekend voor iedereen toegankelijk is. En dat gaat verder dan dure kopjes koffie en het tijdig moeten reserveren van je kappertje of favoriete restaurant. Veel gezinnen en mensen met een kleinere beurs kunnen de stad niet meer betalen. Ook de gezondheidszorg verliest zijn toegankelijkheid. Zo lukt het in deze wijk al niet meer om zeker te zijn van voldoende thuis- of kraamzorg en de wachttijden in het ziekenhuis lopen verder op. Maar ook de wachttijden op de kinderopvang en buitenschoolse opvang nemen verder toe: er is simpelweg onvoldoende personeel. Zelfs het overblijven op school is nu een probleem geworden. Op de Tarcisusschool worden kinderen uit de bovenbouw nu verleid om thuis te gaan eten om maar uit te komen met vrijwilligers tijdens het overblijven. Ze kunnen hun docenten niet steeds blijven vragen om in te springen in hun pauze.

Dus het moet echt snel anders en we kunnen – door middel van het rode potlood in november – eisen dat de overheid deze schaarste op een rechtvaardige manier beter gaat verdelen. Maar daarmee komen we er niet: ik denk dat de oplossingen dichterbij huis liggen. We zullen het meer met elkaar moeten gaan doen. Als buurt elkaar meer zien en voor elkaar zorgen: samen op zoek naar creatieve, nieuwe oplossingen. En volgens mij kan dat ook: er zijn hartstikke veel mensen die graag vrijwilliger willen zijn bij een vereniging, club of school. Denk aan Joop die op zijn TC Schiebroek al jaar in jaar uit pasjesavond organiseert en hiervoor deze maand een koninklijke onderscheiding ontving. Kortom: er zijn genoeg burens die voor elkaars kinderen willen zorgen of af en toe een boodschap doen voor dat ene buurtje dat niet zo goed meer ter been is. We kunnen het alleen meer van elkaar weten, elkaar genoeg zien en spreken. En daar schort het nu soms nog wel eens aan, want iedereen is zo druk. Maar het zou ons allemaal zoveel kunnen opleveren.

Marlies Katy Hanifer

En daarom meteen een oproep voor de Tarcisus school. De school is op zoek naar enthousiaste ouders, oma's, opa's, burens of andere bewoners uit de wijk, die leuk vinden om één, twee of drie maal per week (maandag, dinsdag en/of donderdag) met de kinderen te eten en een spelletje te begeleiden. Voor een nette vergoeding wordt gezorgd. Geïnteresseerd? Neem dan contact op met Addy of Annabelle door langs te lopen, te bellen naar 010-4229590 of mailen naar tarcisus@rvko.nl.

Nieuw boek over het Kleiwegkwartier: Pompen of verzakken

Woensdag 29 november wordt in de Oranjekerk - 's avonds om 19.30 - uur een nieuw boek over de wijk gepresenteerd. In tegenstelling tot het in september 2019 verschenen (en uitverkochte!) *Een eeuw Kleiwegkwartier*, beschrijft dit boek niet de situatie boven de grond, maar onder de grond. Eeuwenlang waren alleen de stevige stukken grond rondom de Kleiweg en de Rotte bebouwd. In de drassige veenpolders staan pas zo'n honderd jaar woningen. De houten palen van deze woningen blijken niet meer te worden beschermd door het grondwater. Wijkbewoners hebben een oplossing bedacht die erg effectief is gebleken om funderingsherstel te voorkomen.

In de jaren tachtig zijn er in de wijk al wat problemen met funderingen. In de Lisbloemstraat en de Duizendschoonstraat binnen de Bloemenbuurten zijn woningen verzakt en moeten worden gesloopt. Ook in de Gravenbuurt zijn er problemen in de Baroniestraat. In de Statenlaan zijn een paar woningen verzakt, twee zijn er afgebroken. Men had toen wel een vaag vermoeden dat het aan het grondwater zou kunnen liggen, maar duidelijke aanwijzingen waren er nog niet.

Het besef dat er echt iets goed mis was kwam in 2014. Toen zakte een heel blok woningen in de Margrietstraat van de fundering. Het was groot nieuws. In de Tweede Kamer werden er vragen gesteld. De burgemeester kwam op bezoek en er volgde interviews op de lokale televisie.

In Nederland staan ongeveer een miljoen woningen op veengrond die te maken hebben of krijgen met funderingsproblemen. In 2020 wordt

het schadeherstel geraamd op zestig miljard euro. Inmiddels zijn de kosten opgelopen tot honderd miljard. Een probleem met een omvang die de ramp in Groningen te boven gaat. In de Waterwet van 2009 is de verantwoordelijkheid voor deze schade volledig neergelegd bij de eigenaar van de woning. Alle overheden hebben daardoor een wettelijk excuus gekregen om tegen deze particulieren te zeggen: 'Het is toch echt uw probleem'.

In Rotterdam staan ongeveer 120.000 woningen op een fundering van houten palen. Naar schatting 20.000 Rotterdamse woningen krijgen nu of in de nabije toekomst te maken met funderingsproblemen. In de stad zijn zes gebieden aangewezen met een groot risico voor funderingsproblemen.

Het grootste deel van Hillegersberg is zo'n gebied. Al in 2012 zijn bewoners van Oud-Hillegersberg in actie gekomen en zijn op zoek gegaan naar mogelijkheden die kunnen leiden naar preventieve maatregelen. Niet alleen om de eigen woning te beschermen, maar ook om te voorkomen dat hele wijken in dit stadsdeel zouden bezwijken. Er is vroegtijdig contact gezocht met de gemeente Rotterdam, die verantwoordelijk is voor de grondwaterstand. Die blijkt chronisch te laag te zijn waardoor de houten palen van de woningen worden aangetast. Ook is er contact gezocht met het Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard (HHSK). Deze beide overheden zijn in staat om de hoogte van het oppervlaktewater en het grondwater te beïnvloeden.

Onderzoek heeft uitgewezen dat het ophogen van het grondwater om de houten palen te beschermen en hoge kosten aan funderingsherstel te voorkomen heel goed mogelijk is met betrekkelijk lage kosten. Ook is gebleken dat de oplossingen lokaal verschillend kunnen zijn. In het Kleiwegkwartier heeft dit geleid tot het ophogen van het grondwater door oppervlaktewater uit de Erasmussingel het grondwater in te pompen. Na een praktijkervaring van vijf

jaar heeft dit bij de meeste woningen in de Bloemenbuurt geleid tot een verlenging van de funderingshandhavingstermijn van meer dan vijftig jaar. Ook is recent de Gravenbuurt aangesloten op dit systeem. Voor het Statenlaankwartier en de Laantjes liggen de plannen klaar om te worden uitgevoerd. Ook op Het Schiereiland (Schiebroeksesingel/Emmalaan) is het grondwater te laag, maar daar hebben de bewoners nog geen zicht op een oplossing.

Het boek *Pompen of verzakken* beschrijft het politieke proces, de onderzoeken en de resultaten van actief grondwaterpeilbeheer met een pomp. Een toegankelijk boek van 128 pagina's met veel oude en nieuwe foto's, illustraties en QR-codes. Het boekontwerp is van wijkbewoners Sybren Vlasblom en Pieter Kuiper van de *Boekontwerpers*. Ik (Henk Koetsveld) heb het boek kunnen schrijven met behulp van tal van mensen uit de wijk, die zich bezighouden met de bescherming van de woningen en het karakter van onze wijk. Bij de presentatie op woensdag 29 november is de prijs van het boek tien euro. Dat is mogelijk door een subsidie van de gemeente en enkele sponsors. Daarna is het ook te koop bij Primera en bij Gusto Italiano. Buiten het Kleiwegkwartier bij de boekhandels Maximus op Bergse Dorpsstraat en Snoek op de Meent. De prijs van het boek in de winkel is vijftien euro.

Henk Koetsveld

Buurtvergadering over grondwater

Op donderdag 14 december organiseert het GOP (Grondwater Op Peil) weer een buurtvergadering in de Oranjekerk, aanvang 19.30 uur.

Wat is de laatste stand van zaken? Hoe vordert de aansluiting van de Gravenbuurt op de pomp? Wat is de invloed van lokale onttrekking door bouwprojecten op de grondwaterstand? Het komt allemaal aan de orde!

SINTERKLAAS

komt naar het Kleiwegkwartier!

ZATERDAG 25 NOVEMBER

Aankomst om 14.00 uur op het Bergpolderplein. Daarna wandelen we in optocht met de Sint en zijn Pieten naar de Tramremise aan de Kootse Kade voor het Sinterklaasfeest.

Kijk voor het programma op www.hetkleiwegkwartier.nl/sinterklaas

Doe ook dit jaar weer mee met de puzzelspeurtocht!

Gemeente Rotterdam

KLEIWEKQUARTIER
JE ONTMOET ELKAAR HIER

Stichting RoMeO
Rotterdams Operbaar
vervoer Museum &
Exploitatie Oudtimers

www.hetkleiwegkwartier.nl

volg ons op   [kleiwegkwartier](https://www.instagram.com/kleiwegkwartier)

Zoekplaatje

Het nieuwe Zoekplaatje. We maken het weer eens niet al te gemakkelijk. De drie vragen zijn: Wat zien we hier? Van wanneer dateert de foto? En welke herinneringen heeft u aan dit gedeelte van het Kleiwegkwartier?

Oplossingen zoals altijd per mail naar buurkrantbok@gmail.com of in de brievenbus op de Rozenlaan 20, uiterlijk 6 december 2023.

Dan gaan we nu over naar de oplossing van het vorige zoekplaatje. Zoals we schreven braken we met de traditie en was het meer een puzzelplaatje. Er kwamen twee inzendingen binnen. Allebei van vaste inzenders en beiden hadden het goed.

We geven eerst het woord aan Stef Stolk uit Valkenswaard. Hij schrijft: 'Regelmatig kijk ik op de website van de BOK of jullie nieuwe Buurkrant al is gepubliceerd. Vandaag was het dan zover. Altijd ben ik benieuwd naar de oplossingen die zijn ingestuurd en uiteraard naar het nieuwe Zoekplaatje. Bij het beschouwen van het Zoekplaatje viel mijn oog op de foto van het Bergpolderplein die er onder staat. Zou het een detail van dat transformatorhuisje zijn? Met behulp van Street View van Google Maps ben ik even virtueel gaan rondwandelen en zag dat het Zoekplaatje inderdaad een detail van het transformatorhuisje is. Het bewijs blijkt uit bijgaande schermfoto. Dit gedeelte bevindt zich aan de noordzijde van het Bergpolderplein. In dit bijgebouwtje bevond zich vroeger een openbaar pissoir, waarvan de entree later is dichtgemetseld. De donker gekleurde stenen vormen hiervan nog getuige. Zoals eerder in deze rubriek is vermeld dateert het Transformatorhuisje uit 1920 en is sinds 2021 een gemeentelijk monument.'

Ook vaste inzender Mevrouw Van Boven had het bij het rechte eind. Zij schreef (met de kroontjespen?): 'Dit fraaie en bijzondere ornament bevindt zich aan het transformatorhuisje op het Bergpolderplein. Als ik goed heb geteld zijn er nog negen van deze ornamenten op de hoeken van het huisje te vinden. Als je het goed bekijkt is het eigenlijk een heel mooi gebouwtje met een mooie gemetselde sierrand aan de bovenkant. Ik denk dat het transformatorhuisje ongeveer een eeuw oud is. Aan de Kleiwegzijde was vroeger een urinoir. Er stond een ijzeren scherm voor om de ingang aan het oog te onttrekken. Gelukkig is het urinoir jaren geleden dichtgemetseld.'

Stef Stolk vermeldde het al. Het transformatorhuisje is een gemeentelijk

monument. We hebben ook nog even gekeken naar de tekst op de gemeentelijke monumenten site. We beperken ons tot die over het huisje zelf, al is ook de beschrijving van de geschiedenis van het plein zeer lezenswaardig. Citaat: 'Het exacte bouwjaar van het transformatorhuisje is onbekend. In het Plan voor Verbetering van het Bergpolderplein uit 1928 is het transformatorhuisje aangegeven met de opmerking bestaand hoogsp. huisje. Het transformatorhuisje zal dus, net als de

meeste bebouwing rond het plein, in de jaren twintig zijn gebouwd. Het plan uit 1928 geeft ook de plattegrond van het transformatorhuisje weer; het was voorzien van urinoirs en een WC. Een foto uit 1930 laat zien dat het transformatorhuisje ofwel niet is uitgevoerd volgens het plan uit 1928 ofwel kort na de bouw aan westzijde is voorzien van een extra bouwvolume. Het transformatorhuisje is uitgevoerd in de stijl van het expressionisme.

De WC is niet lang in gebruik geweest. Een foto uit 1962 laat zien dat de deur naar de wc is verdwenen en de plint doorgetrokken. Rond 1980 werd het urinoir dichtgemetseld. Het transformatorhuisje heeft een samengestelde plattegrond van meerdere, in grootte verschillende volumes onder platte daken. De opzet is symmetrisch. Het vierkante hoofdvolume met de transformatorruimte heeft aan de voorzijde een kleiner volume met de entree en dat als portaal fungeert. Aan weerszijden van de transformatorruimte en het portaal zijn lagere, kleinere volumes geplaatst.

Het volume aan de noordzijde heeft urinoirs. Het volume aan de zuidzijde een WC en bergruimte. Tegen de achterzijde van de transformatorruimte staat een vrij groot volume waarvan de oorspronkelijke functie niet bekend is. Het metselwerk is opgetrokken in een heel gemêleerde baksteen in Vlaams verband. De plint is in rode baksteen in Vlaams verband gemetseld. De bovenste drie lagen metselwerk van de plint kragen uit.

Het siermetselwerk van de transformatorruimte, het portaal en het volume aan achterzijde bestaat uit een getand fries met uitkragende afgeronde hoeken onder de daklijst. Het siermetselwerk van de volumes met urinoirs, WC en bergruimte bestaat uit identieke uitkragende afgeronde hoeken onder het dakoverstek. Waar oorspronkelijk vlak onder het dakoverstek lage, brede vensters zaten, bevinden zich rollagen. De entrees van het portaalvolume en het volume aan achterzijde zijn vrijwel identiek. Ze hebben gemetselde traptreden, uitgemetselde plantenbakken met siermetselwerk ter hoogte van de plint en een driehoekige betonnen luifel. De entree in het portaal heeft een stalen deur met geklonken sierbeslag. De entree in het volume aan de achterzijde heeft aan weerszijden van de entree driehoekige kolommen die met cement zijn afgestroken. De deur in deze entree is van recentere datum.

Tot zover de terzake deskundige architectuurhistorica, iets verkort. Nu er maar twee goede inzenders zijn, heeft de redactie besloten af te zien van de gebruikelijk loting. Beide inzenders ontvangen de cadeaubon.

Nieuwbouw Franciscus van start

Deel van de ceremonie: Chantal Zeegers (links), wethouder Klimaat, Bouwen en Wonen en Sanne Boshuizen, voorzitter Verpleegkundig Stafbestuur plaatsen het puzzelstuk van de verbinding tussen het huidige gebouw en de nieuwbouw.

Op woensdag 11 oktober is met enig ceremonieel de bouw van start gegaan van een nieuw gebouw naast het bestaande Franciscus Gasthuis. Over drie jaar in 2026 moet dat in gebruik worden genomen. Dat gebouw telt drie verdiepingen. Op de begane grond komt de Huisartsenpost van Rotterdam-Noord samen met de Spoedeisende Hulp. Op de eerste verdieping komen de modernste operatiekamers en daarboven een zogenaamd Vrouw en Kindcentrum. Daar zijn ook verloskundigen werkzaam, kan er kraamzorg worden geboden en komen er éénpersoonskamers waar ouders met hun kind samen op één kamer kunnen verblijven.

Het geld voor de bouw - kosten tachtig miljoen euro - wordt gefinancierd door de Europese Investerings Bank (EIB). Het gebouw komt vanaf de Kleiweg gezien op het voormalige parkeerterrein tussen de hoogbouw en de tunnel van Randstadrail.

Wie de bouw nauwgezet wil volgen, heeft de mogelijkheid dat te doen via de beelden van een camera die op de hoogbouw is gemonteerd en die vanaf 17 juli in werking is. Zie de website onder *Franciscus vernieuwt en Timelapse camera*.

De afgelopen maanden zijn in een viertal bewonersbijeenkomsten de omwonenden bijgepraat over de bouw. Vooral relevant omdat het terrein van Franciscus en het golfterrein van 1954 tot en met 1965 diende als gemeentelijke vuilstortplaats. Er is daar huishoudelijk- en bedrijfsafval gedumpt. Het vermoeden is dat daar ook (illegaal) giftig afval is gedumpt. Bekend is de aanwezigheid van Barium in hoge concentraties. Voor meer informatie zie de website van de Milieudienst Rijnmond (DCMR) onder stort-sint-franciscusdriehoek.

We vatten de voornaamste vragen van die bewonersbijeenkomsten samen.

In de eerste plaats. Zal er overlast zijn voor de omwonenden van geluid en trillingen? Antwoord: 'Voor het bouwen maken van het nieuwbouwtje maken wij gebruik van de zogeheten *crush-methode*. (Crushen staat voor vermalen) Daarmee worden palen vrijwel geluids- en trillingsarm de grond ingedreven. Het aanbrengen van de palen zal voor de omwonenden niet merkbaar zijn. Er komt geen heiwerk aan te pas, zoals destijds bij de bouw van het bestaande ziekenhuis wel aan de orde is geweest.'

Dan het grondwater. Vraag: Tot waar reikt de bemaling van het terrein en leidt dit tot droogstand van houten palen in de omgeving? Antwoord: 'Er is geen risico voor aantasting van houten paalfunderingen onder de woningen vanwege de bemalingen. De invloed van de bemaling op de freatische (oppervlakte) grondwaterstand is volgens de gehanteerde modellen en berekeningen nog merkbaar tot een afstand van circa 125 meter vanaf de bouwput van het diepe deel (liftput en diepe funderingspoeren) van de vervangende nieuwbouw. De grondwaterstand wordt ter plaatse van deze bouwput beperkt verlaagd: maximaal circa 0,8 meter. Aan de rand

SFG sinds 1975

Het Sint Franciscus Gasthuis opende op 16 december 1975 zijn deuren. In de voorafgaande nacht waren de patiënten met ambulances - ook van het Rode Kruis - overgebracht van de oude locatie aan de Schiekade naar deze nieuwe locatie aan de Kleiweg.

Vijf jaar eerder had het bestuur van het ziekenhuis besloten tot de nieuwbouw. Die vond plaats op het voormalige terrein van de voetbalclub Xerxes.

Eerder was een plan van de gemeente om op hetzelfde terrein het Sport- en Tentoonstellingscomplex AHOY' te bouwen, afgesprongen. Deskundigen hadden vanwege het vroegere gebruik van het terrein als vuilstortplaats dat plan ontraden. Zodoende verrees AHOY' aan het Zuidplein.

adviesbureau de kwaliteit en de samenstelling van het te lozen grondwater gedurende de bemalingsperiode.

De resultaten hiervan worden beoordeeld door onafhankelijke bureaus en DCMR. Bij onvoorziene afwijkingen legt Franciscus het lozen van het water meteen stil en treft passende maatregelen in overleg met DCMR. De Slufter, de opslagplaats voor vervuild slib op de Maasvlakte, is niet geschikt dan wel bedoeld voor het afvoeren van vervuild grondwater. Het vervuilde grondwater wordt in geen geval geloosd op oppervlaktewater.'

Vraag: Waar blijft de vervuilde grond bij het crushen (vermalen) en bij het inbrengen van de palen? En wat doet deze extra druk van het nieuwe gebouw met de onderliggende vervuilde grond? Antwoord: 'De locaties van de palen worden voorgeboord, waarbij de puinlagen worden gecrusht (vermalen).

Hierbij wordt wat grond via de boor naar boven getransporteerd. Deze grond wordt afgevoerd naar een erkend verwerkingsbedrijf. Voor het effect bij het maken van de funderingspalen zijn drie dieptezones te onderscheiden. In de bovenste (verontreinigde) laag wordt er voorgeboord. Hierdoor zal het effect op de omgeving klein zijn bij het maken van de palen: er is slechts een beperkte verdichting van grond direct rondom de nieuwe palen.

In de onderliggende klei-/veenlagen wordt de grond rondom de paalpunt verkneden en is er geen effect voor de omgeving. In het diepe zandpakket ontstaat er rondom de paalschacht een grondverdichting waarbij de zandkorrels op korte afstand van de palen worden herschikt, waardoor het zand vaster wordt. Het effect van de installatie van de palen strekt zich uit tot maximaal circa tien meter buiten het vlak van de fundering. Er is dus geen invloed voor de verdere omgeving te verwachten.'

Voor wie zich nog nader in deze materie wil verdiepen. Op de website van Franciscus is het rapport Vervangende Nieuwbouw Franciscus Gasthuis, Risicoanalyse omgeving Franciscus Gasthuis van september 2022 te downloaden. Tot zover de informatie van Franciscus op vragen van bewoners.

Impressie

De Oranjekerk dateert van 1934

Staatsiefoto van de eerste steenlegging op zaterdag 28 oktober 1934. Op de eerste rij uiterst rechts dominee Bosboom en zijn echtgenote, in het midden de oudste predikant dominee Blankhart en zijn vrouw, links de leden van de kerkvoogdij. In het midden de president-kerkvoogd Van Ballegooij, en uiterst links de heer Hoogendoorn. (foto: collectie Oranjekerk)

Negentig jaar geleden - op zaterdag 28 oktober 1933 - legde dominee D.M. Blankhart de eerste steen van de Oranjekerk. Ook las hij een oorkonde voor met een aantal bijzonderheden over de eerste steenlegging. Die oorkonde werd in een loden bus gedaan die werd dicht gesoldeerd door loodgieter A.Hueck. Zijn winkel in de Dorpsstraat was decennialang een begrip. Hueck was ook opperbrandmeester van de vrijwillige brandweer in Hillegersberg. Die bus werd ingemetseld. Blankhart zei dat men nu wel wist wanneer die oorkonde was ingemetseld, maar niet wanneer die zou worden teruggevonden. Hij hoopte, dat dat 'niet gauw' zou zijn. Deze informatie is afkomstig uit het *Rotterdamsch Nieuwsblad* van maandag 30 oktober 1934. De correspondent van de krant in Hillegersberg, de voormalige tolgaarder Dries Cossee zou de bouw nauwgezet volgen.

Ruim een half jaar later op donderdag 7 juni 1934 werd de Oranjekerk plechtig in gebruik genomen. De bouwwereld kende destijds nog geen strakke planning. Het *Rotterdamsch Nieuwsblad* had in de voorgaande weken dan ook herhaaldelijk voorspellingen gedaan over de ingebruikname.

Maar op donderdag 7 juni 1934 was het dan zover. De 820 plaatsen, waarvan honderd op de galerij, waren alle bezet. Bij die gelegenheid voerde het woord J. van Ballegooij jr in zijn functie van president-kerkvoogd van de Hervormde Gemeente Hillegersberg. Van Ballegooij was sinds 1927 ook gemeente-secretaris, de hoogste ambtenaar, van de toen nog zelfstandige gemeente

Hillegersberg. Hij vertelde over de totstandkoming van de Oranjekerk. Bij de overdracht in 1928 van de Alexanderkerk gelegen aan de Linker Rottekade in het zogenaamde 'landelijk deel der gemeente', had de Kerkvoogdij beseft dat er ook in het Kleiwegkwartier een kerk zou moeten verrijzen. Het hielp dat door een wijziging van de kerkelijke gemeentegrenzen in 1933, de hervormden uit de gemeente Schiebroek die eerder waren aangesloten bij Overschie, gingen behoren tot Hillegersberg, zodat de Oranjekerk zodoende ook Schiebroek zou bedienen. Vervolgens droegen beide predikanten Blankhart en Bosboom de dienst op. De spreker daarna was burgemeester F.H. van Kempen. Hij was sinds 1924 de eerste

burger van Hillegersberg. Daarvoor had hij dezelfde functie in Schoonhoven. Van Kempen was gereformeerd. Hij meende dat 'de tekenen der tijden niet gunstig waren, maar dat het daarom juist goed was dat er toch een kerk was verzezen.' Doelde hij op de depressie waaronder de bevolking leed? Of had hij ook het oog op de politieke situatie in buurland Duitsland? Want daar was sinds anderhalf jaar het nazisme aan de macht. Van Kempen legde de naamgeving uit, de kerk was genoemd naar de 'Oranjes'.

Dat besluit om de kerk de naam Oranjekerk te geven was juni 1933 gevallen in een vergadering van het College van Kerkvoogden en

Notabalen. Hoogst waarschijnlijk had de herdenking van de 400ste geboortedag van Willem van Oranje in april 1933 de keus voor de naam Oranjekerk een duwtje in de rug gegeven. Bedoeld of onbedoeld was er nu ook sprake van een bijna Siamese tweeling, de Oranjekerk en de Nassaukerk (aan de Kleiweg), een gezamenlijke ode aan het huis van Oranje-Nassau.

Voordat de kerk bekend stond als Oranjekerk, was de aanduiding de *derde* Nederlands Hervormde Kerk. Die Hervormde Gemeente, toen ook wel genoemd de Nederduitsch Hervormde Gemeente, was de Hervormde Gemeente van Hillegersberg. De eerste - en lange tijd enige - kerk was de 'Dorpskerk'. In 1927 was daar de Alexanderkerk bijgekomen, gelegen aan de Bergse Linker Rottekade, genoemd naar de polder Prins Alexander. Eerst toen kreeg 'het bestaande kerkgebouw' de naam Hillegondakerk. Die naam is nu zo ingeburgerd, dat hij ook wordt gebruikt als de naam vóór de officiële naamgeving van 1927.

De stichting van een kerk in het Kleiwegkwartier was het gevolg van de sterke groei die de bevolking van het Kleiwegkwartier had doorgemaakt in de jaren twintig. Zowel de gereformeerden als de rooms-katholieken hadden de deuren van hun godshuizen al eerder geopend. De gereformeerde Nassaukerk aan de Kleiweg op de hoek van de Graaf Adolf van Nassaustraat op woensdag 21 september 1927. Architect was Adr. C. Lengkeek, eveneens de bouwer van veel woonhuizen in de buurt van de drie lanen (Wilhelmina, Elisabeth, Heiligerlee). In het Statenlaankwartier was de Christus Koningkerk geconsacreerd op 11 december 1930 door de bisschop van Haarlem J.D.J. Angenent. Rotterdam zou pas tien jaar het einde van de tweede wereldoorlog een zelfstandig bisdom worden. De kerk met de aangrenzende pastorie, klooster en diverse scholen was gebouwd door H.P.J. de Vries.

Vanaf 1930 was de Hervormde Gemeente op zoek geweest naar grond voor de bouw. Eerst had men een perceel aan de Kleiweg op het oog, maar dat werd te begroetelijk. Van project-ontwikkelaar

A. Poot, bekend van zwembad De Wilgenplas, kon men uiteindelijk de grond kopen gelegen op de hoek van de Rozenlaan en Akkerwindestraat. Het College van B&W legde in januari 1932 de locatie voor aan de stedebouwkundig adviseur van de gemeente, de toentertijd bekende architect Herman van der Kloot Meijburg. Hij berichtte dat er zijns inziens uit esthetische overwegingen geen bezwaren golden tegen het oprichten van een kerk op dat perceel. Doch hij voegde eraan toe: 'Het is zeer te betreuren, dat voor een dergelijk monumentaal gebouw geen waardiger plaats is gevonden.'

Architect Krijgsman had in november 1932 de bouwkosten van een kerk met circa zeventienhonderd zitplaatsen op ongeveer zestig duizend gulden geschat. Met een obligatielening tegen een rente van vijf procent werd de kerk gefinancierd. Ook werd in Lommerrijk een bazaar (nog steeds levende traditie) georganiseerd, die ruim vierduizend gulden opbracht.

Een aanbod van de vrijzinnig hervormden om ook bij te dragen aan de stichtingskosten, werd door de kerkvoogdij afgeslagen als niet in overeenstemming met de grondslagen van de kerk.

De advertentie met de aankondiging van de aanbesteding verscheen op 5 juli 1932 in het *Rotterdamsch Nieuwsblad*. Niet minder dan 31 aannemers schreven in, een indicatie hoe de depressie de werkgelegenheid in de bouw tot stilstand had gebracht. Vier aanemers kwamen uit Hillegersberg, acht uit Rotterdam, zes uit andere randgemeenten, maar ook aannemers uit Dordrecht, Gouda, Den Haag, Delft en Voorburg toonden belangstelling. Zelfs uit Harlingen, Leeuwarden en Enschede meldden zich bedrijven. Er konden door de aannemers twee bedragen worden genoemd. Met vrije keuze van werklieden en met Hillegersbergse werklieden. De laagste som was van C. van Prooijen uit Barendrecht, maar die opteerde voor een vrije keuze aan werklieden, de één-na-laagste was Paul en Karreman uit Hillegersberg. Voor 63.484 gulden mochten zij de Oranjekerk bouwen.

Chris Mast

Het verlies van de NS-halte Kleiweg en de komst van metrostation Melanchthonweg

Toen eerder dit jaar de plannen om tramlijn 8 op te heffen het licht zagen, kwam als alternatief vervoer voor het Kleiwegkwartier het metrostation Melanchthonweg uit de bus.

Dat ligt buiten het Kleiwegkwartier, in tegenstelling tot de treinhalte Kleiweg, eerder station Schiebroek geheten, die zich wel bevond in het Kleiwegkwartier. En die tot 2006 ook als zodanig dienst deed.

Voor de metrohalte geldt dat de toegang tot het Kleiwegkwartier - aan de rand van en dwars door het Melanchthonpark - als onprettig wordt ervaren. De route naar de Kleiweg voert langs de zijkant van het Hout- en Meubilerings College (HMC) en de achterkant van de Diamantweg. Die route biedt weinig sociale controle.

Kort geleden vonden we documenten uit 2000 en 2001 terug, waarin de keuze van de verplaatsing van de halte Kleiweg naar de Melanchthonweg aan de orde kwam. Het gaat om de Stedenbouwkundige Studie Randstadrail Sint Fransiscus Driehoek uit 2000 en het Programma van Uitgangspunten Randstadrail Rotterdamse Uitwerking van januari 2001. De tunnel vanaf het Centraal Station stond al vast, evenals het feit, dat die bij het Sint Franciscus Gasthuis boven de grond zou komen en dat verder het trace van de Hofpleinlijn naar Den Haag zou worden gevolgd. Het is interessant om de keuzes die toen zijn gemaakt en

de alternatieven, die er waren, nog eens tegen het licht te houden.

In de eerste studie uit 2000 komen een drietal keuzen, die voor het tracé van Randstadrail moeten worden gemaakt aan de orde. Dat zijn de locatie van het station in het gebied. In de tweede plaats wat te doen met de oost-west verbinding, dat wil zeggen de Kleiweg en in de derde plaats de hoogteligging van het spoor.

Beginnen we met de keuze van het station. Er was de keuze uit drie mogelijkheden. Dat was het station houden op de oude locatie, dus aan de achterkant van de Diamantweg. In de tweede plaats was dat een verschuiving richting Melanchthonweg en in de derde plaats een verschuiving richting tunnel. Het station zou dan aan de andere kant van de Kleiweg worden gesitueerd. Opvallend genoeg ligt in deze studie het station in de andere variant nabij de Melanchthonweg nog niet over de weg heen, maar ter hoogte van het oude Hout- en Meubilerings College (HMC). In alle varianten moesten er bij het station tussen de vijftig en honderd auto's kunnen worden geparkeerd. Bij de varianten in de buurt van de Kleiweg zouden die parkeerplaatsen moeten worden gevonden op het RET-terrein.

In een noot komt ook nog de locatie Schieplein aan de orde. Daarvan wordt gesteld dat een station op die locatie op verschillende aspecten goed zou scoren en een optie is voor de toekomst naast station Melanchthonweg. Doch dat in de huidige situatie een station op deze locatie niet haalbaar is qua explotatie.

Ten aanzien van de oost-west verbinding passeerden een aantal ingrijpende varianten de revue. Zoals we inmiddels weten is er (bijna) niets veranderd aan de Kleiweg, maar daar leek het in deze studie niet naar. Er waren plannen om de kruising Kleiweg-Randstadrail ongelijkvloers te maken. Al of niet alleen voor langzaam verkeer. Om de overlast van de bussen op weg naar de remise te vermijden zouden die langs Randstadrail worden geleid richting Melanchthonweg. Daarvoor zouden de huizen aan de westkant van de Diamantweg moeten worden gesloopt.

In andere plannen zou de kruising van de Kleiweg met Randstadrail worden verlegd langs de kop van de Zonnebloemstraat en het blokje huizen bij de ingang van het RET-terrein. Met een viaduct op de plaats van de kop van het RET-terrein zou de weg dan achter de Robert Owenstraat uitkomen op de Kleiweg. In een andere variant zou deze weg tussen het golfterrein en het SFG worden geleid. En ook was er nog de variant dat de Ceintuurbaan zou worden

doorgetrokken en met een bocht langs het Sint Franciscus Gasthuis zou worden geleid.

De derde keuze die moest worden gemaakt te weten de hoogteligging van het spoor hing nauw samen met de keuzes ten aanzien van de ligging van het station en de tnnel onder of het viaduct over de Kleiweg.

Als er een jaar later - in 2001 - weer een studie verschijnt, is opvallend, dat het station nu is gesitueerd over de Melanchthonweg. Het komt dus verder van de Kleiweg te liggen. In de variant met een viaduct over de Kleiweg Zuid is er voor het langzame verkeer een route gepland waarbij er een tnneltje komt onder Randstadrail vóór het station vanaf de Kleiweg gezien.

Welke conclusies kunnen we nu achteraf trekken? In de eerste plaats dat alle

ingrijpende oplossingen verband houdend met de verplaatsing van de Kleiweg zijn geschrapt. De Kleiweg en de kruising van Kleiweg met Randstadrail is gebleven, op de plaats waar die was. Als één van de knelpunten van de bestaande situatie was genoemd de overlast van bussen, die aan- en afrijden naar de RET-remise aan de Kleiweg. De diverse geschetste verplaatsingen van de Kleiweg moesten dat knelpunt oplossen, maar daar is dus niets van terecht gekomen.

En de verplaatsing van het station is rigouzeuzer dan oorspronkelijk de bedoeling was en nadelig voor het Kleiwegkwartier. Kortom het Kleiwegkwartier is er bekaaid afgekomen dan in de plannen was voorzien.

Chris Mast

Oude situatie station Kleiweg

Culturele ochtend over begraafplaats

De culturele ochtend in de Fonteinkerk in Hillegersberg is op vrijdag 3 november 2023 gewijd aan de Hillegondakerk en wel speciaal de begraafplaats.

Wereldberoemd is de Parijse begraafplaats Père-Lachaise is vanwege de vele bekende mensen die daar liggen begraven.

Maar ook de nog altijd in gebruik zijn de begraafplaats bij de Hillegondakerk telt een aantal grafmonumenten van beroemdheden. Zoals van de schildersfamilies Chabot en Richters. Van toonaangevende Rotterdamse families als Dutilh, De Monchy en Ruys en ook van Jan Zwartendijk. Jan Brokken vereeuwigde hem in 2018 in zijn boek *De Rechtvaardigen*. Zwartendijk was in de Tweede Wereldoorlog plaatsvervangend consul in Litouwen. Hij redde vele duizenden Joden het leven door hen visa voor Curacao verstrekken.

Frans van Vliet, koster van de Hillegondakerk, maakt al sinds 2012, het jaar waarin hij koster werd, studie van de vele meer of minder beroemde personen die op de begraafplaats van de kerk begraven liggen alsmede van de funeraire iconografische afbeeldingen die er te vinden zijn. Hij vertelt graag en met verve over hen en over ons eigen Hillegersbergse Père-Lachaise. Als *toetje* vertelt hij over een aantal

glas-in-loodramen van de Hillegondakerk. De lezing begint om 10.00 uur en duurt tot 12.00 uur, de inloop is vanaf 9.30 uur. Het adres van de Fonteinkerk is Terbregselaan 3, Rotterdam.

Grafmonument van Hendrik Chabot

Schindlerdag in het Rotterdams Openbaar Vervoermuseum.

Twee jaar geleden zag de gelede Schindler 242 er nog uit als op de foto. Inmiddels heeft hij een grote carrosserievisie achter de rug. De ramen en deuren zitten er weer in en de wagen glimt weer in het geel en zwart zoals bij aflevering in 1957.

Rijden kan hij nog niet en aan het interieur hebben we nog veel werk. Maar de trotse vrijwilligers van het ROVM laten op zaterdag 4 november - de laatste museumdag van 2023 - graag zien wat er is bereikt.

Een rit maken met het Schindlergevoel (en het bijzondere Schindlergeluid) kan ook. Want de Kleine Schindler 15 rijdt die dag op museumlijn 11 tussen Rotterdam Centraal en de museumremise.

Dus: reserveer 4 november alvast. Meer informatie op www.rovm.nl.

Schindler

Ook bazaar in de Oranjekerk in 2024

Goed nieuws voor alle fans van de bazaar in de Oranjekerk: op zaterdag 10 februari 2024 is de nieuwe editie.

En op vrijdag 9 februari tussen 15.00 en 20.00 uur staat een boekenmarkt op het programma.

Voor een succesvolle bazaar zijn veel spullen nodig. Om deze spullen in te zamelen zijn er vier inzamelmomenten gepland. De organisatie is op zoek naar spullen die verkoopbaar zijn, dus geen vieze of kapotte zaken. Daarnaast is er geen plek voor groot meubilair. En ook boeken ouder dan vijftien jaar zijn niet welkom.

Op de volgende momenten kunnen spullen worden ingeleverd in de Oranjekerk:

vrijdag 10 november tussen 16.00 en 18.00 uur
zaterdag 25 november tussen 10.00 en 12.00 uur
zaterdag 16 december tussen 14.00 en 16.00 uur
zaterdag 6 januari 2024 tussen 10.00 en 12.00 uur

Wie wil helpen in de voorbereiding van de bazaar kan contact opnemen via: oranjekerk@noorderlichtrotterdam.nl.

Op een later moment zal het ook mogelijk zijn zich aan te melden als vrijwilliger op de Bazaar.

Culturele ochtend over klimaatbeleid voor de poolstreken

Op dinsdag 10 december komt Arthur Eijs (1964) naar de Oranjekerk voor de culturele ochtend.

Nederland zet zich wereldwijd in voor een beter milieu. Zelfs in de poolgebieden. Maar waarom is dit eigenlijk, kunnen wij ons niet beter richten op onze eigen leefomgeving? Arthur Eijs gaat in zijn presentatie in op het Nederlandse beleid voor de poolstreken. Er komt van alles aan de orde: geschiedenis, wetenschappelijk onderzoek, plastic, ijsberen, pinguïns en toeristen, mijnbouw en geopolitiek. Van Willem Barends naar Dirk Gerrits, en van klimaatverandering naar biodiversiteit.

Arthur Eijs is senior beleidsmedewerker bij het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, en daar verantwoordelijk voor de polaire beleid. Hij is ook delegatieleider voor het milieuprotocol van het Antarctica verdrag.

Beste muzikliefhebber,
Kleinkoor Shine bestaat dit jaar alweer twintig jaar, en dat willen we groots vieren met een lustrumconcert.
We nodigen je van harte uit om op zaterdag 18 november te komen genieten van een avond vol mooie muziek en feestelijke sfeer.
Het concert vindt plaats in de Oranjekerk (Rozenlaan 20, R'dam-Kleiweg), aanvang 20.00 uur. In het programma ligt het accent op Spirituals, liederen die werden gezongen door tot slaaf gemaakten in de plantages. Daarnaast zullen we een selectie van onze favoriete stukken ten gehore brengen, van klassieke werken tot eigentijdse liederen.
Dus pak je agenda erbij, reserveer deze datum en nodig je vrienden en familie uit om dit bijzondere moment met ons te vieren. We kunnen niet wachten om je te verwelkomen bij ons lustrumconcert!

Het concert wordt mede mogelijk gemaakt door: Cultuur Concreet

Woning verkopen?

Wij komen graag langs voor een vrijblijvende waardebeoordeling!

woonvisie.nl • kleiweg 147 • 010 - 2180280

Bodde
Installatietechniek

085-0600662

Voor onderhoud en reparatie van uw cv-ketel, vloerverwarming, boiler, geiser en gashaard

*Binnen postcodegebied 3051 rekenen wij geen voorrijkosten

Elektroweg 11-Z
3051NB Rotterdam
info@boddeinstallatietechniek.nl
www.boddeinstallatietechniek.nl

Scan de QR-code en
bezoek onze website

Corry's Dierenwinkel
Bergpolderplein 2-3
3051 GA Rotterdam
Telefoon: 010 4611295

Openingstijden:
ma. t/m do. 9.00 tot 18.00
vr. van 9.00 tot 21.00, zat. 9.00 tot 17.00

tevens kunt u bij ons terecht voor het trimmen van uw hond

FAUNALAND

Elma Claassen & Wybe Hietbrink - fotoclub rotterdam

GUSTO ITALIANO - Kleiweg 199b

Opening van de DUO-expositie leden van Fotoclub Rotterdam; Elma Claassen en Wybe Hietbrink, in combinatie met de viering van de start van het 'Nieuwe Italiaanse Wijnjaar'!

Elma en Wybe hebben foto's uitgezocht die verleiden tot kijken en eerder verrassen dan meteen alle geheimen prijsgeven.

Officiële opening: Zaterdag 4 november 16.00 - 19.00 uur!

EXTRA! EXTRA!
Expositie 'thelunacreature'

4 werken van illustrator
Luna Schreuder

GUSTO

wo t/m vr 12.00 - 18.00 uur, zat 10.00 - 16.00 uur

Basis Zdrave

Praktijk voor
Fysiotherapie Mw.P.N.Leone
Fysiotherapie / McKenzie Therapie
Oedeem Therapie / Lymfedrainage
Medische Fitness Training

Begoniastraat 6, 3051 LC Rotterdam,
010 - 418 07 58

Zie ook onze website
www.bzfysiotherapie.nl

Geen wachtlijst, meestal geen verwijfsbrief nodig,
contracten met de grotere zorgverzekeraars.

Colofon BOK

Bestuur

Pim van Soeren (voorzitter), John Hokke (secretaris-penningmeester), Chris Mast (Buurtkrant) en Jiska Schimmelpennink (lid).

Kantoor, wijkwinkel en redactie

Rozenlaan 20, 3051 LS Rotterdam,
tel 422 44 45, info@bokrotterdam.nl.
Open maandag en donderdag van 9.30 - 10.30 uur.
Ook te bereiken telefonisch of per mail.

Redactie

Mark Duim, Ciska Evers, Marlies Katy Hanifer, Theo Joosten (beeld), Coco Kossmann, John Krijgsman, Chris Mast (leiding en eindredactie, 06-4354 7060), Xandra Savelkoulis en Marjolein Tan.

buurtkrantbok@gmail.com,
www.bokrotterdam.nl

De groengroep van de BOK (voorzitter Sofie Schrover) is te bereiken via groen@bokrotterdam.nl

Op artikelen uit de Buurtkrant rust copyright, het overnemen is niet toegestaan.

Losse exemplaren bij Albert Heijn, Cash4gold, Gusto Italiano, Hoogvliet, Primera en Opticien Dorssen.

De volgende krant verschijnt op
vrijdag 15 december 2023.

Oplage: 5.000

Opmaak: Franscesca Smink

Druk: Goos Reclamemakers,
Ouderkerk aan den IJssel